

Inför din första valpkull

Idag finns det ungefär 16.000 aktiva hunduppfödare i Sverige och all uppfödning börjar med en första kull. Har även du börjat fundera på att starta hunduppfödning? Här får du lite tips på vägen. Det är mycket att tänka på innan, såväl för tik- som hanhundsägaren.

Idag räknar man med att det finns 16 000 aktiva hunduppfödare i vårt land. Samtliga har de någon gång fött upp sin allra första kull. Hör du till dem som har börjat fundera på hur det skulle vara att göra den erfarenheten?

De allra bästa förutsättningarna för att den första valpkullen ska bli en positiv upplevelse har du om du förbereder dig noga. Det handlar om att fördjupa sina kunskaper – och att ta konsekvenserna som den ökade insikten kan medföra. Oavsett hur gullig och rar din tik är kan det hända att du kommer fram till att hon inte håller måttet som avelshund.

Hitta information

Ett tips är att du börjar med att sätta dig in i den Ras-specifika Avelsstrategin, RAS, för just din hundras. Den finns på rasklubbens webbplats. I RAS har klubben arbetat fram en nulägesbild av rasen, man har satt upp mål för aveln och man har formulerat en strategi för att nå dit. Fundera på om din tik och den valpkull du drömmer om är i linje med klubben strategi, om den bidrar till att föra rasen ett litet snäpp närmare målet.

Svenska Kennelklubbens Grundregler ska du också känna till. Alla medlemmar i SKK är skyldiga att följa dessa regler. Här finns t ex avsnitt om avelsetik, uppfödareetik och om vad som gäller vid försäljning.

SKK har en Avelspolicy som ger en god vägledning för hur avel ska bedrivas för att vara ”målinriktad, långsiktig och hållbar” vilket är grundtanken i organisationen.

Det är också viktigt att du läser de registreringsbestämmelser som gäller för just din ras.

Olika raser har olika bestämmelser för att valpar ska kunna registreras. För de raser som ingår i hälsoprogram, t ex mot höftledsdysplasi, HD – eller ögonsjukdomar, gäller att avelsdjuren ska ha ett undersökningsresultat officiellt fastställt före parning. Detta är logiskt: eftersom rasen har ett hälsoprogram är sjukdomen/defekten en viktig aspekt vid valet av avelsdjur, därför ska man känna till resultatet innan man bestämmer vilka hundar som ska användas i aveln. Kontrollera regelverk och bestämmelser så nära en parning som möjligt eftersom de genomgår förändringar.

En hel del av de ovan nämnda texterna och regelverken finns samlade i häftet ”Avel”.

Varje specialklubb har avelsfunktionärer, som har god överblick över rasen och kan ge dig värdefull information. Förr i tiden hade avelsråden ofta till uppgift att rekommendera hanhundar till tikägare, men den rollen har man allt mer frångått. Istället lägger man sig vinn om att ha ett helhetsperspektiv och att kunna upplysa t ex en tikägare om vad som är viktigt att beakta i aveln för just den aktuella rasen ifråga.

Det finns en webbtjänst som är speciellt framtagen för att hjälpa uppfödare i deras arbete. Den heter SKK Avelsdata och kostar ingenting att använda. Det enda som fordras är att du registrerar dig med ett lösenord vid första besöket. Avelsdata har uppgifter om raser både på populations- och individnivå. Det betyder att du kan studera enskilda hundars tävlings-, prov- och veterinärundersökningsresultat men också att du lätt kan få statistik över en hel ras. Dessutom har Avelsdata en funktion för propparning mellan hundar. Genom att använda den kan du snabbt få uppgift om inavelsgraden för en tänkt kombination. SKK avråder från enskilda parningar med högre inavelskoefficient än 6,25%, d v s där hundarna är kusiner eller ännu närmare släkt. För en ras i sin helhet bör samma siffra inte överstiga 2,5%. I den Rasspecifika Avelsstrategin, RAS, som utarbetats för varje hundras registrerad i SKK kan rasklubben ha angett en lämplig maximal inavelsnivå.

Din egen uppfödare, d v s den person som har fött upp din tik, har säkert också stor och värdefull kunskap om din tiks familjebild både ifråga om fördelar och svagheter. Uppfödaren kan tipsa dig om vad du bör se upp med, kanske om vilka kombinationer som kan medföra risk för olika problem, eventuellt om bland vilka hanhundar du förslagsvis ska leta täckhund etc. En bra relation till din uppfödare betyder också att du har en person med praktisk erfarenhet av uppfödning att få råd och stöd av.

Kennelkonsulenterna i ditt län är ytterligare en resurs som du kan ha glädje av. Konsulenterna gör besök hos uppfödare för att ge råd och stöd och för att se till att hundarna mår bra. Har du frågor kring uppfödning, hundhållning eller avtalsskrivning kan konsulenterna hjälpa dig till rätta. Telefonnummer till konsulenterna i ditt län får du från SKKs kennelkonsulentsekretariat, tel 08-795 30 00.

Krävande

Innan man har varit med om sin första valpkull är det svårt att förstå hur mycket tid det tar att föda upp hundar. Prioritering ett när man planerar en kull är därför att se till att det finns tidsmässigt utrymme. Den första tiden kan förefalla lugn, men den nyförlösta tiken och valparna behöver regelbunden tillsyn och ska därför inte lämnas ensamma längre stunder. I och med att valparna växer och deras aktiveringsbehov ökar, ökar också uppfödarens arbete. Det blir mer att skura, det blir fler måltider att servera, det blir alltmer högljudda krav från

valplådan på sällskap och underhållning. Och så småningom börjar valpköpare vilja komma på besök...

I ditt tidsschema ska det också finnas plats för de valpar som inte är sålda vid åtta veckors ålder. Det är absolut inte ovanligt att någon eller några av småttingarna blir kvar ett tag. Eftersläntrarna nöjer sig knappast med att bli behandlade som småvalpar, de måste nu börja stimuleras och tränas på samma sätt som de sålda syskonen. Det tar – tid!

En god egenskap hos en uppfödare är vetgirighet. Ju större ditt eget intresse är för din ras, ju mer du läser in och utbildar dig, ju mer erfarenhet inom hundsporten du skaffar dig, till desto större hjälp är du för dina valpköpare. Har ni en god kontakt kommer det att vara till dig de vänder sig med alla frågor som är förenade med ett valpköp. De förväntar sig också att du ska kunna berätta allt om rasen, dess karaktär, typiska egenskaper, arbetsätt och hälsa.

Det är viktigt att du har rätt försäkringskydd för din valptik. Det ska täcka de komplikationer som kan uppstå när en hund används i avel och ersätta t ex ett kejsarsnitt. Ta också reda på vilka regler som gäller för sk dolda fel. Enligt konsumentköplagen har du ansvar för eventuella dolda fel hos valparna upp till tre år efter leverans. Det är viktigt att du har ett försäkringskydd som täcker detta, i annat fall kan det bli mycket kännbart ekonomiskt.

Det kan kännas trist att tala om, men ekonomi är en faktor när man föder upp en valpkull. Och det är så här: de första månaderna är det utlägg, utlägg och utlägg och när man säljer valparna får man förhoppningsvis igen en del. En ekonomisk buffert är nödvändig.

Mardrömsscenariot är att din tik får en komplicerad förlossning som slutar med ett kejsarsnitt på jourtid som visserligen täcks av din försäkring (förutsatt att din tik har en avelsförsäkring) men där självriskan uppgår till flera tusen kronor. Du har inga pengar att betala parningsavgiften till hanhundsägaren som inte vill skriva på valparnas registreringsansökan innan skulden är reglerad. Du kan därför inte registrera dina valpar, och oregistrerade valpar får du inte sälja om du är medlem i SKK. Det blir en ond spiral som kan vara svår att komma ur.

Parningsbeslutet

Att ta del av all information är viktigt men till syvende och sist handlar ett avelsbeslut om din egen hund. Försök att se på din tik objektivt. Är hon en helt och hållet frisk hund? Har hon bra mentalitet? HD-program och ögonlysningar i all ära, men vad spelar de för roll om du har en hund som har ständig klåda eller magproblem? Som kanske är livrädd när hon träffar främmande människor eller vägrar gå på hala golv? Valpar ärver inte bara sina föräldrars företräden (och provmeriter eller tävlingsvinster ärver de inte alls!), negativa egenskaper riskerar i lika hög grad att gå i arv till avkomman.

Det kan vara svårt att själv avgöra vilka kvalitéer ens tik har, eller saknar. Av den anledningen är det klokt att också väga in mer erfarna personers åsikter och uttalanden. Ett, eller ett par besök på utställning brukar ge en vink om tikens exteriör. Kanske ordnar specialklubben någon form av anlagsprov för rasens bruksegenskaper som ni kan delta på. För brukshundsraser (se Svenska Brukshundklubben för mer information) är det idag obligatoriskt att föräldradjuret har genomgått Mentalbeskrivning Hund, MH, för att valpkullen ska kunna registreras. Också hundar av många andra raser blir MH-beskrivna vilket tillför kunskap om deras mentalitet. En provmerit av något slag innebär att du får registrera valpkullen till rabatterat pris.

När du har bestämt dig för att din tik håller måttet – hon är på alla väsentliga punkter en bra representant för rasen, de yttre omständigheterna är tillfyllest och du har genom olika informationskanaler, intervjuer och kontakter med hanhundsägare hittat en lämplig kavaljer, är det dags att vänta på att tiken kommer i löp. I god tid innan tar du kontakt med hanhundsägaren och hör efter om denne är villig att låna ut sin hane. Inom vissa raser har man bestämmelser och rekommendationer som begränsar hanhundsanvändningen vilket innebär att en hanhund bara får bli far till ett bestämt antal kullar och kanske är just den hane du sett ut redan fullbokad. Det kan också finnas andra skäl för en hanhundsägare att tacka nej. Det är därför bra att ha några lämpliga förslag i reserv.

Säger hanhundsägaren ja gör ni upp om ersättning för parningen. SKK har tagit fram ett parningsavtal där man skriver ner sin överenskommelse och båda parter undertecknar avtalet. Det finns en gammal tradition som jämställer parningsavgiften med priset på en valp, men generellt kan man väl säga att parningsavgiften

inte följt med i prisutvecklingen. Prata med klubbens avelsfunktionär om vad ungefär en parning brukar kosta. En hanhundsägare kan ju sätta vilket pris som helst på sin hanhunds tjänster, men det är bra om du som tikägare har en bild av vad som är rimligt. Räkna med att få betala lite mer för en välmeriterad hanhund. Det är vanligt att parningsavgiften består av två delar: språngavgift som man betalar vid parningstillfället och en avgift för varje valp. Somliga hanhundsägare företrar en klumpsumma oavsett antal valpar.

Om du har en hund av en ras som ingår i ett hälsoprogram, kontrollera noga att hanhunden (och självklart din tik!) har genomgått relevanta undersökningar före parningen. Hälsoprogram för ögon kräver vanligtvis en årlig ögonlysning – i webbtjänsterna SKK Avelsdata och SKK Hunddata finns senaste undersökningsdatumerna registrerat. Har du inte tillgång till dator och internet, be att få se hanhundens intyg.

Om alla bestyr kring parning, dräktighet och valpning kan du läsa i ”Valpningsboken” som ingår i Uppfödarserien. Den beskriver det normala förloppet från parning till dess valparna är leveransklara men den tar också upp de komplikationer som kan uppstå. Valparnas mentala utveckling belyses grundligt i ”Beteendeboken” som ingår i samma serie. Här får du en god inblick i vad dina valpar fordrar av psykisk och fysisk stimulans under sin uppväxt och vad du och din familj spelar för roll för valparnas utveckling till trevliga hundar.

Många uppfödare har ett så kallat kennelnamn. Ett kennelnamn är unikt för varje uppfödare och står framför hundens namn i registreringsbeviset. Vill du ha ett kennelnamn då du registrerar dina valpar måste du ansöka om det i god tid. Namnet ska godkännas av såväl SKK som FCI - Fédération Cynologique Internationale (FCI) som är en internationell sammanslutning av kennelklubbar världen över, och processen kan ta över 6 månader. Kennelnamn är obligatoriskt för uppfödare som registrerar sin tredje kull, men för dina första två kullar behöver du inte ha ett kennelnamn om du inte vill.

Sälja valpar

I ”Juridikboken”, också den en del av SKKs bokserie för uppfödare, kan du läsa om vilka lagar och regler som gäller vid överlåtelse och försäljning av hundar, valpar såväl som vuxna. Det kan tyckas underligt, men ur köpsrättsligt perspektiv jämställs en hund med vilken vara som helst. Tax eller TV, pudel eller tvättmaskin, samma lagstiftning gäller. Det betyder att säljaren har ett ansvar för varan också efter leverans. Uppstår, eller framkommer ett fel som bedöms ha funnits vid leverans

men varit dolt, blir uppfödaren i regel ersättnings-skyldig. Det är därför viktigt att uppfödaren har ett heltäckande försäkringsskydd, kontrollera detta med ditt försäkringsbolag för hund.

För att få registrera en valpkull måste man vara medlem i Svenska Kennelklubben, antingen genom en läns- eller specialklubb, eller genom en associerad rasklubb. Som medlem i SKK får du inte sälja dina valpar oregistrerade.

Det är också obligatoriskt för dig att använda ett köpeavtal ”med av SKK fastställt innehåll” när du säljer dina valpar. Köpeavtal för kullen får du från SKK i samband med att dina registreringsbevis är klara. Vill du placera en valp eller vuxen hund hos en så kallad fodervärd, gäller även här att SKKs avtal ska användas.

I Sverige råder avtalsfrihet. Det innebär att två myndiga personer kan upprätta vilken sorts avtal de vill, utan att det på något vis är lagvidrigt (men vid en tvist kan Tingsrätten finna villkoren oskäligen, men det är en annan historia). Däremot måste du som medlem i SKK följa organisationens regelverk och i Grundreglerna slås det fast att SKKs köpe- och fodervärdsavtal ska användas vid försäljning eller överlåtelse.

Hur hittar jag då köpare till mina valpar? De allra flesta rasklubbar erbjuder sina medlemmar valphänvisning. Ta reda på vilka krav som ställs på föräldradsjuren för att kullen ska kunna förmedlas via rasklubben redan innan du parar din tik.

Annonsering via SKKs medlemstidning Hundsport når också många hundintresserade.

Många, många kennlar och uppfödare har idag egna hemsidor och det är ett utmärkt sätt att göra reklam för sina hundar och valpar.

Det finns flera sajter på internet där det är möjligt att saluföra sina valpar. Det kan fungera bra, men risken är att söta valpbilder lockar till impulsköp. Den person som istället söker sig via en rasklubb vidare till specifika kullar har i regel genomgått en längre beslutsprocess vilket minskar risken för felköp.

Till sist är det ändå du som uppfödare som bestämmer om en valpköpare håller måttet eller inte. Det kan vara

svårt att avgöra, särskilt i början av ens uppfödarkarriär. Det bästa är att fråga valpköparen så mycket som möjligt och att träffa personen ifråga innan du lovar bort någon av dina valpar.

Dina valpar ska levereras till sina nya ägare med alla erforderliga papper:

köpeavtal
registreringshandlingar
veterinärbesiktningsintyg som inte får vara äldre än 7 dagar.

de flesta uppfödare bifogar även en lista där det står hur ofta och hur mycket valpen ska äta, när den ska avmaskas och när den ska vaccineras mot valpsjuka.

Valpen får inte heller levereras före den uppnått 8 veckors ålder och den ska vara ID-märkt vid leverans, antingen i form av tatuering eller microchip.

Via SKKs Ägarregister finns det möjlighet att hitta ägaren till en upphittad hund dygnet runt. Läs mer om hur man ägarregistrerar sin hund i vår register. Utöver detta finns ett obligatoriskt, centralt hundregister, som Jordbruksverket är ansvarig myndighet för. Det finns ingen koppling mellan dessa två ägarregister.

Uppföljning

- Dina valpar är sålda, valplådan är renskurad och undanställd, din tik är ensam om din uppmärksamhet igen - är din tid som uppfödare slut nu?
- Inte alls! Snarare kan man säga att den går in i en ny fas. Dina valpköpare kommer att ha tusen frågor och bekymmer om sina små hundar och du är experten de vänder sig till. Har ni en god kontakt betyder det också att du får se den andra sidan av myntet: de kommer att ringa dig för att berätta om framsteg på valpkursen eller rosetter från utställningsringen.
- Sammanfattningsvis kan man konstatera att en god kontakt med valpköparna gör det möjligt för dig att följa upp och utvärdera din valpkull. Vad ärvde de från sina föräldrar, exteriört och egenskapsmässigt? Är de friska och sunda, är deras ägare nöjda med dem? Kort sagt, blev det som du förväntat dig?
- Alla de kunskaper du får och de erfarenheter du gör genom att följa dina valpar upp vuxen ålder har du nytta av i framtiden, den dag du känner att det kanske, kanske är dags att planera för en valpkull igen.